

Romano hangos

10,^{ne}

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 11 • ČÍSLO 16 • VYŠLO 21. ZÁŘÍ 2009

zprávy

HRADEC KRÁLOVÉ – Předseda sdružení Sbližování František Kolář podporuje primátorku Chomutova a schvaluje exekuce dávek. Je rozčilen z rozhodnutí soudu o tom, že exekuce dlužníků byly nezákonné. Přitom tvrdí, že zákony je třeba důsledně dodržovat. Sám Kolář nepracuje, jeho sdružení dluží 200 000 Kč. Opravdu nezbývá než povzdechnutí: „Vrána k vráně sedá.“

BRNO – Starosta Brna-sever, kam patří i „brněnský Bronx“, byl odvolán z funkce šéfa zastupitelů ODS. Jde o součást tažení proti jeho bratru Milanu Venclíkovi, radnímu jiho-moravského Krajského úřadu. Za toto rozhodnutí naše redakce zcela výjimečně ODS tleská. Rodina Venclíků rozhodně nepatří mezi ty, kteří by kdy pro úspěch integrace Romů učinili něco pozitivního. Radnice Brno-sever je toho temným příkladem a sestra uvedených bratrů, šéfka bytového odboru, zavinila masové vystěhovávání Romů z bytů a uvrhla mnohé z nich do postavení zbídačelých párů.

VÍTKOV – Třiatřicetiletá primářka Zdeňka Crkvenjašová vede tým, který má velkou šanci dosáhnout, že Natálka popálená na 80 % těla bude žít. Doktorka Crkvenjašová se narodila v Ostravě, ale dětství prožila v Sarajevu, odkud její rodina prchla před válkou v roce 1992.

KYJOV – Kyjovské divadlo V karanténě připravuje inscenaci hry Romeo a Julie, kde se má láska dvou protagonistů z rodů Monteků a Kapuletů stát předobrazem dnešního života Romů a Čechů. Kus má být částečně nastudován v romštině. České herce čeká lekce romského jazyka, doprovodí je známá romská kapela Paramisara. Premiéra je nachystaná na listopad. (kh)

Tam, odkud se vydali na svou cestu Romové

Žáci základní školy v indickém státě Goa spolu s učitelkou české školy zastupitelského úřadu ČR v Moskvě při zájezdu českých diplomatů do Indie (vlevo). Místní ženy se na ulici v Goa snaží prodávat turistům suvenýry nebo se s nimi aspoň za nějaké drobné vyfotit (vpravo). Snímky byly pořízeny na cestě bývalého mluvčího Muzea romské kultury po Indii. Rozhovor s ním přinese příští číslo RH.

Text a foto: František Jemelka

Zadarmo není v dnešní době nic

Dozvídám se, že někteří Romové a Romky z Olomouce, kteří navštívili koncert Romaňi gi'li, si stěžovali na Krajský úřad v Olomouci, že neměli vstup na tento koncert zadarmo.

Jako předseda občanské organizace Společenství Romů na Moravě (SRNM) musím znovu a důrazně říci, že všechno stojí moc peněz. Dotace, kterou na tuto akci někdo poskytne, nikdy plně neuhradí všechny náklady, jako jsou nájem, odměny hudebníkům a režie, propagace a podobně. Stručně řečeno: Na každou 1 korunu dotace musí

pořádající organizace sama vyprodukovat nebo jinak získat 30 haléřů. Činí-li dotace 20 000 Kč, vlastní finanční vstup organizace je 6000 Kč. Tato dohoda má charakter zákona. Jinak řečeno: když nezíská organizace oněch 6000 a nevykáže je jako součást projektu (programu), pak musí alikvótní část vrátit donátoru.

Je tedy naprosto v pořádku, že organizátoři koncertu vybírali od dospělých návštěvníků vstupné. Činilo 80 Kč, jak jsem informován. Děti do 16 let měly vstup zdarma. Cena vstupenky je vypočítána z potřeby

celkových nákladů, které je nutno uhradit. Rád bych tedy už jednou provždy sdělil všem kolem dokola: Nic zdarma není! Ani pro sociálně slabé Romy. Máme-li něco společně organizovat, musíme tomu i něco věnovat, třeba i peníze z vlastní kapsy. Tak to chodí! Takový je svět. Musíme si na to zvyknout!

Redakce Romano hangos si vyžádala stanovisko olomouckého Krajského úřadu, které v příštím čísle zveřejníme.

Karel Holomek
Předseda Společenství Romů na Moravě.

z obsahu

Romové v Novém Jičíně

V. Kačová o městských slavnostech
strana 2

Škola – přítel či nepřítel?

Jak chápou vzdělání romské rodiny
strana 4–5

Čím škodí předsudky

Antonín Ferko ke zjednodušování
strana 6

Lakujeme vše narůžovo?

Romský policista do vlastních řad
strana 7

Nela Živčáková: Časopis Romano VIP míří na mladé

Absolvovala sociální pedagogiku na brněnské pedagogické fakultě, souběžně studuje psychoterapii na Pražské vysoké škole psychosociálních studií a pracuje v brněnské organizaci IQ Roma servis (www.iqrs.cz). Zde se věnuje dětem a stará se o vydávání časopisu Romano VIP. Nela Živčáková.

Kdy Romano VIP vznikl? Připomíná mi trochu „romské Bravo“. Kdo vymyslel jeho koncepci, co s časopisem chcete dokázat?

Vznikl roku 2007. To jsem v IQRS ještě nepracovala. Časopis vymyslela Margita Rácová nejspíš s cílem přidat k romským tiskovinám časopis mladých pro mladé, aby tak ukázala, že romské děti jsou šikovné, dokáží sami tvořit články a reportáže. Prostě zaujmout mladé Romy pro ně zajímavými tématy. Margita už v IQRS nepracuje, ale občas částečně spolupracujeme. Já osobně jsem časopis dostala na starosti hned při svém nástupu do IQRS, tedy v září roku 2008.

Chtěla bych, aby se v každém čísle mladí Romové něčemu zasmáli, něco důležitého se dozvěděli a nad něčím se zamysleli. Zároveň bych ráda, aby si děti skrz psaní článků uvědomily, jak jsou šikovné a že něco dokážou. Jde mi taky o oslovení širší gádžovské veřejnosti, aby

Romano VIP bylo dostupné vícero lidem, kteří by si mohli uvědomit, že je jedno, jestli jsou děti romské či neromské, že všechny mohou být kreativní, akční a šikovné. A taky že mají snahu něco dělat, že je něco baví, že jen nechodí po ulicích a nedělají nepořádek, jak se domnívá velká část gádžů. Romano VIP by mohlo být i takovým mostem mezi rodiči a jejich dětmi. Myslím, že by se i skrz něj mohli rodiče více dozvídat o tom, co jejich děti dělají, jakých akcí se zúčastnily atd.

Mohla byste popsat technické detaily – náklad, periodicitu, distribuci?

Romano VIP vychází v 500 kusech přibližně každé dva až tři měsíce. Náklad a pravidelnost se ještě mohou změnit, záleží také na tom, kdo jej sponzoruje a jaké jsou požadavky. Distribuční síť se pomalu rozrůstá s tím, jak rostou naše zkušenosti s vydáváním. Nejprve se časopis rozdával spíše jen v klubu IQRS, odkud si ho naši klienti i nosili, a tak se dostával do rodin. Pak jsme připojili i školy, se kterými v rámci různých lekcí blíž spolupracujeme. Romano VIP se rozesílalo také do několika sdružení a organizací, o kterých se domníváme, že by je mohlo zajímat. V současnosti pokračování na str. 3

zaznamenali jsme

BRNO – Brněnští Romové důrazně protestovali proti prohlášení Dělnické strany (DS). Na jejím webu se hovoří o údajném nárůstu cikánské kriminality v brněnském Bronxu. Proti tomu se důrazně ohradil redaktor RH Karel Holomek, který ČTK řekl, že si DS vymýšlí a hledá možnosti, kde by mohlo dojít ke konfliktu. „*Kanceláře naší redakce jsou uprostřed té lokality, je zde i sídlo Muzea romské kultury a organizace Drom. Při každodenní práci jsme nic tak dramatického, jak líčí DS, nezaznamenali*“, uvedl. V Brně se díky tomu, že magistrát přijímá romské organizace a instituce jako partnery, celkem daří vyvarovat se dramatických excesů.

DAMBOŘICE – Starosta obce Josef Kratochvíl vyzval občany obce k ostrážitosti před „*snědými*“. Měl tím na mysli příležitostné podomní prodejce, kteří někdy využívají nepozornosti starších lidí a obohacují se nezákonně. Starosta výraz „*snědí*“ později popřel. Zase nedorozumění! Proč ta generalizace? Za blbost se platí! Starosta to tak neměl říkat. Dobré je, že to popřel, protože to je znamení, že si pochybení uvědomil. Ale v hlavě tu asociaci měl! **(kh)**

PRAHA – Předseda ODS Topolánek se 16. září vzdal mandátu. Do sněmovny tak místo něj nastoupí jedna z náhradnic. S největší pravděpodobností by to měla být Monika Hašková. Pokud ta výzvu nepřijme, na řadě je advokátka Klára Slámová, která obhazuje mj. neonacisty.

PRAHA – Zástupci třinácti neziskových organizací vyzvali ministerstvo školství, aby zavedlo rychlá opatření proti diskriminaci romských žáků. 27 procent všech romských dětí navštěvuje praktické, dříve zvláštní školy. Ministerstvo dostalo rozsudkem Evropského soudu už před dvěma lety za úkol situaci řešit. S konkrétními kroky ale zatím nezačalo, řekl Jan Stejskal ze sdružení Společně do školy.

PLZEŇ – Romský aktivista Václav Miko podle svých slov připravuje tzv. operaci Exodus, která má za cíl přesídlit až 100 tisíc Romů z ČR do jiných zemí. „*V současné době máme připravený seznam významných filantropů, celebrit, podnikatelů. Je samozřejmě otázka, zda budou chtít Romům zaplatit cestu,*“ vysvětlil Miko. Jako příklad celebrity, která by prý mohla exodus podpořit, uvedl Madonnu.

ÚSTÍ NAD LABEM – Dne 4. 9. zemřela Eva Bajgerová z Ústí nad Labem. Narodila se v roce 1963. Vystudovala Sociálně-právní nastavbu v Ústí nad Labem, v letech 2002-2005 působila jako romský koordinátor Ústeckého kraje. Pracovala ve Sdružení Romano jasnica a působila v Radě vlády pro národnostní menšiny. Byla matkou dvou dětí.

PRAHA – Vrchní soud v Praze snížil tresty třem Romům. Dva z nich zbilí neromského známého lopatami a nadávali mu do „*bílých svíní*“. Třetí – policista – pak pomáhal jejich čin zahladit. Plzeňský krajský soud jim za to vyměřil čtyřleté tresty. Vrchní soud v Praze je ale zmínil. A to na tři roky pro policistu za zneužití pravomoci veřejného činitele a vydírání. Pro útočníky vyměřil 2,5 roku za ublížení na zdraví a výtržnictví. Na rozdíl od plzeňského rozsudku se vrchní soud domnívá, že jejich čin nebyl rasově motivovaný, protože napadli i Roma, který chtěl oběti pomoci.

PLZEŇ – Sdružení Český západ vyzývá: „*Darujte nám věci, které již nepotřebujete, a pomozte nám pomáhat!*“ Lidé mohou do obchodu But'i v Plzni ve Veleslavínově ulici 7 přinášet oblečení, knihy, hudbu, filmy, ale také drobné bytové doplňky. Výtěžek z prodeje poputuje na vzdělávání a zaměstnávání v sociálně vyloučených komunitách. **(www.romea.cz, pp)**

Ledecké léto s ohněm a břišními tanci

LEDCE – Třetí ročník Romských slavností proběhl poslední srpnový pátek v zahradním areálu Dětského domova (DD) v Ledcích-Šternberku na Kladensku. V pestrém programu připraveném dětmi, vychovateli a vedením domova se tančilo, soutěžilo o nejlepší převlek, hrála romská kapela, pekly se tradiční placky atd. Pro všechny přítomné bylo připraveno i opékání vuřtů na grilu. Mezi nejatraktivnější bod programu patřila úžasná ohňová show a břišní tance děvčat z kroužku, který vede studentka Jana Ruszo.

Personál DD pořádá řadu akcí. Z těch, které překročily okresní formát, patří např. v rámci protidrogové prevence sportovní utkání s názvem Kopacky drogám.

Hana Tichá

Městské slavnosti v Novém Jičíně

Odvaz holek ze souborů Hip Hop Dance.

Foto: Veronika Kačová

NOVÝ JIČÍN – Tu slavnostní atmosféru většina občanů Nového Jičína (NJ) už dobře zná. Může ji zažít každý kdo s dobrou náladou vyrazí na Masarykovo náměstí v NJ.

Tam se každoročně odehrávají začátkem září městské slavnosti. Letos už pošestnácté. Ostartovaly 4. září 2009 na Masarykově náměstí francouzským tanečním souborem RT 'd Spinal-les Grogards, ve 20:00 hodin začalo v Beskydském divadle vystoupení folklorního souboru Spinal-Less Pinaudres se souborem Javorník.

Jakoby se Masarykovo náměstí během dne přesunulo do dávno minulých časů. Výstřely ze zbraní vojáků, dupot koní, princezny a čarodějové, to vše mohlo nejen místním připomenout minulost nebo pohádku.

V sobotu 5. září 2009 se na Masarykově náměstí odehrál slavnostní příjezd francouzských kupců. Na slavnostech nesměl chybět městský dechový soubor NJ a sbor ZUŠ Ondrášek (sbor roku 2008). Na slavnosti města patřil i můj soubor a kapela Cikne čhave, místním lidem známá. Hosty těchto slavností jsme byli poprvé od roku 1999.

Slavnost'a andro foros Nový Jičín

NOVÝ JIČÍN – E atmosfera, savo sako manuš andro Nový Jičín (NJ) prindžarel, ehin napostradatelnimen the našťi chibinel le manušenge, save lačhaha, radošťaha, the asavibnaha džan andro foros NJ, andro adadžives imar oda ehas 16.

Slavnost'a andro foros NJ odstartind'as pro Masarykovo foros khelibengero suboris khatar Francija RT 'd Spinal-les Grogards, khatar 20:00 ori andro Beskydsko divadlo ehas avri kerdo slavnostno koncertos, khelelas ode folkloro suboris, savo pes vičinlas Spinal-Less Pinaudres, ehas ode tiž o suboris khatar NJ, savo sako prindžarel – o Javorník.

O Masarykovo foros pes andro jekh džives prekerd'a pre doba khatar purane časa.

O vilind'ipen, so o vojaka vyline-nas, o graja, so džanas, šukar princezni the o džungale čaroděja, si-khade le dženege koľ'a doba, so ade ehas the dživelas!

Andro sombat 5. 9. 2009 ehas pro Masarykovo foros he andro centros slavnostno pruvodos le dženege, so avle khatar Francija, ehas oda francuzsko džene. Pre nisavi Slavnost'a našťi chibinel e kultura. Le foros NJ ehin but bari kultura. Pre Slavnost'a andro foros NJ ehas dechovo suboris khatar NJ, novojičinsko giľavibengero suboris khatar ZUŠ (Sboros andro berš 2008), the tradično khelibengero the giľavibengero suboris, so giľavel the khelel o li-

dovky, vičinel pes o Javorník. Andro tradicija pro Slavnost'i pes prithovel miro romano khelibengero the giľavibengero suboris, o Cikne čhave, savo hino le dženege prindžardo. Amare peršo inepa pes thoven andro berš 1999. Imar trin berš pes pro Slavnost'a sikhaven avri pandž talentimen čhaja, save pes vičinen Hip hop Dance. Lengre kreace hine kajse, hoj sako džives khelen.

Sar pes pro foros khelelas the giľavelas, okuzlind'as pro Žerotinsko zamkos le manušen jekh scenka khatar ZŠ Tyršova, savi pes vičinas „Pro něbos ehin jekh čerchej“, giľad'a ode jekhetane giľavibengero suboris khatar Gymnazium the SOŠ khatar NJ, savo pes vičinas Puellae Et Pueri+Sektet. Sar ehas 16:00 ori, ehas pro zamkos phenďomas bi „romaňi zabava“. Giľavelas the khelelas ode o romano suboris the skupina o Cikne čhave. O džene, so ode ehas ta khele-nas, asanas... Gondolinav mange,

hoj le bašavibnaha, giľavipnaha the khelibnaha bi pes thodžalas o svetos jekhetane. Nadžal pal kada, sar o džene dičhuyen, sar den duma, savore sam jekh.

Rači pes o foros NJ dičhuvelas sar šukar metropola. Šaj dikhl'an te khelel orientální kheliben Tribal Fusion, so les kerel avri e Helen. Sar savore džanen, pre sako Slavnost'a pes kerel avri slavnostno ohňostrojís the koncertoha, pal savo pes postarind'a prindžard'i skupina, o Čechomor. E Slavnost'a moderinlas o Karel Chobot the e Gábina Juranková.

So šaj phenav? Man korkora kalendar ehas lačho šundo, the kerďom len mange avri šukares, kavka sar savore džene, so ode ehas. Avri ehas šukares, the kada ehin hlavno. Le manušen ehas asaviben promuj. O Roma, so ade bešen, ehas tiž rado, hoj pes savore dikhle, the savore peske šaj chudle te vakernel the te kerel upre o Slavnost'a.

Veronika Kačová

Soubor Cikne čhave roztančil novojičinské náměstí. Foto: Andrea Kačová

Myslím, že přece jenom máme rozumnou vládu

V článku Řešení hodné úředních šedých myší (LN, 26. 8.) jsem informoval o neochotě ministerstva školství související s vybudováním vzdělávacího střediska romského holokaustu v Hodoníně u Kunštátu. Mimořádné zasedání vlády (9. 9.) znovu věc projednávalo a rozhodlo, že tento záměr má být uskutečněn. Sdílel mi to ministr Michael Kocáb a mám povoleno jeho jméno zmínit.

Je tedy mou povinností informovat, že rozhodnutí oceňuji jako akt vnímavosti k obětem války z důvodů rasové perzekuce.

Nemíním omlouvat své názory vyjádřené ve zmíněném článku v LN, zejména kritiku vůči ministerstvu školství. Byly vyvolány momentální situací i atmosférou při pitetním aktu a braly v úvahu souvislosti minulé se současnými. Zpož-

dění v realizaci bylo a je značné, má-li být uskutečněno v letošním rozpočtovém roce. Dovedu však pochopit a ocenit i změnu rozhodnutí a sám přiznat, že jsem mohl vyslovit nespravedlivý soud, který nemusel brát v úvahu veškeré složitosti. Ministryni školství se tímto omlouvám. Zatím rád poznamenávám, že máme rozumnou vládu.

Karel Holomek

Soužití je politikum jako hrom

Je vysvětleno, proč neonacisté obracejí svou nenávist vůči Romům. Stylizují se jako ochránci pořádku a dodržování pravidel. Co na tom, že dosahují v reálu pravého opaku a svým způsobem života se nijak neliší od „nepřizpůsobivých“ Romů, leda snad mnohem nebezpečnější zločinností. Vyhmátli problém, který tu existuje, aby byli slyšet a vidět a získali podporu „nevědomých“. Obratné! Nic nového, tak si přece počínali nacisté, kteří jsou jejich vzorem, a které, nyní už snad po sedmdesáti letech, znovu kopírují. V tom je obrovské nebezpečí.

V čem tedy spočívá řešení?

Vidím je v kultivaci společnosti a posilování demokratických principů. Tedy dvě záležitosti, které se nám zrovna nedaří prosazovat. Rozbor těchto dvou principů ukáže, jak i tyto věci, které se zdají jít mimo koridor problematiky soužití, mohou toto soužití naléhavě ovlivňo-

vat a také ovlivňují. Současně jen potvrzují široké souvislosti. Nejsou-li vnímány – a nebudou-li vnímány – jako naléhavé okolnosti hodné řešení, nedojde ani k úspěšnému řešení této problematiky, byť to nebude nikdy řešení dokonalé.

Podívejme se v krátkosti alespoň na fungování demokracie, což úzce souvisí s politickou scénou. Řekl bych, že současná situace už ani horší být nemůže. Momentální situace s rozhodnutím Ústavního soudu, týkající se zkrácení funkčního období sněmovny a předčasných voleb, a následně, dosti „hanebné“, když ne docela hloupé reakce politiků, nevylučuje prezidenta republiky, ukazují na úroveň naší politické scény. Nyní se politici dovolávají podpory lidí volající: „*Předčasné volby jsou veřejným zájmem!*“

Jaký veřejný zájem? Je to zájem politiků! Jiří Paroubek neměl alternativu, když boural vládu. To byl také veřejný zájem? To nechtěl ni-

kdo, dokonce tím byl překvapen o on sám. Mezinárodní ostuda, nová vláda bez mandátu, dnešní dohady mezi Ústavním soudem a politiky! S tím nechci mít já nic společného. Takových jako já se v této zemi najde bezpochyby více.

Jaký div, že se politici nechovají státníctvorně i v jiných oblastech, například v problematice „soužití“ romské menšiny s majoritou tím, že by zahrnuli toto řešení nejen do svých úvah, ale i realizačních kroků. To nikdy neudělali.

Nyní panuje nejsilnější dojem z toho, že hodlají udržet jen svoji moc a z toho plynoucí pozice, které jim umožňují páchat cokoliv, co se už dávno s principy demokracie neslučuje. Nezmění-li se i tento postoj, nezmění se nic ani na problematice „soužití“. Postoj politických autorit vysílá nepřívětivý signál do celé společnosti a tím je i její kultivace silně ohrožována. Kruh je uzavřen!

Karel Holomek

Nela Živčáková: Časopis Romano VIP míří na mladé

Dokončení ze str. 1
né době domlouváme další rozšíření sítě. Chceme více oslovit romské obyvatele Brna i jeho okolí. Vypadá to, že jednou za čas vyrazíme do měst a časopis budeme rozdávat a odpovídat na případné otázky. Zároveň chceme nabídnout pár čísel studovným, knihovnám, ale třeba i kavárnám.

Kdo všechno patřil a patří do redakčního okruhu Romano VIP?

Okruh se mění, skládá se z celého pedagogického týmu IQRS, momentálně devíti lidí, a pak z klientů, kteří navštěvují náš klub. Pedagogové zůstávají stejní, ale děti se často mění. Chceme dát možnost napsat článek vícero lidem, takže jde o to, komu se zrovna vymyslená témata hodí, co koho napadne, kdo je do práce nadšený. Výběr redaktorů prostě ovlivňuje spousta faktorů. Nemáme redakční radu z dětí, která by se pravidelně scházela. I to jsme zkoušeli, ale moc to nefungovalo. Zjistili jsme, že je lepší, když si jednotlivé články rozdělíme jako pedagogové mezi sebe, a každý zvlášť pak chodíme, oslovujeme děti s nabídkou psaní a případně jim pomáháme články napsat. Máme pár klientů, kteří o psaní projevují větší zájem – takové naše stálíci. Ale není jich moc. A pak ještě pravidelně přispívá Lucka Oračková, která, jak jsem si všimla, se hodně angažuje i v Romano hangos.

Najde se mezi zájemci o časopis podle vás víc Romů či Neromů?

Prozatím určitě Romů, protože mezi Neromy jsme toho zatím moc nedistribuovali. I když by se to teď mělo změnit, myslím si, že i tak bude větší zájem mezi Romy. Ale kolegyně, které musí pravidelně na přání svých rodin nosit nová čísla domů, říkají, že se časopis velmi líbí. Takže můžeme jen doufat, že i mezi ostatními Neromy vzbudí takový zájem.

Je Romano VIP ryze brněnská záležitost nebo celostátní? Jak máte vybudovanou distribuční síť?

Zatím většinou brněnská. Teď ale IQRS navazuje spolupráci s několika obcemi na jižní Moravě, takže Romano VIP bude distribuováno

i tam. V současnosti se časopis do kraje dostává skrz terénní pracovníky IQRS, kteří do několika obcí dojíždějí. Musíme se při distribuci ohlížet na omezený počet výtisků a také na to, že chceme, aby tu časopis vždy byl hlavně pro děti, které navštěvují IQRS.

Časopis už vychází delší dobu – mohla byste popsat názory na něj a reakce? Jak se na to tváří mladí gádžové, když se jim Romano VIP dostane do ruky?

Složení časopisu se snažíme neustále rozvíjet podle ohlasů dětí. Snažíme se zjišťovat, co se jim líbí a co je třeba až tolik nezajímá. Momentálně se snažíme do Romano VIP zařadit i různé typy poraden, kde bychom chtěli odpovídat na otázky, které naše klienty zajímají. Prozatím si děti nezvykly, takže otázek moc není, ale doufám, že když se budeme snažit, časem půjde o oblíbenou rubriku. Další novinky se budou odvíjet hlavně od toho, co zjistíme u dětí. A jaký je ohlas? U neromských dětí na tuto otázku nedokážu moc odpovědět, protože jsem zatím neměla možnost tyto ohlasy nějak zjišťovat.

Jinak mladým Romům a dětem se časopis líbí. Když přineseme nové číslo do klubu, jsou na něj zvědaví, hledají v něm sebe, své kamarády. Myslím, že úplně nejvíce je na časopise baví to, že v něm sami sebe můžou zveřejnit. I podle toho zařazujeme rubriky typu „Módní policie“, o které je velký zájem. Myslím, že malé děti nemají moc zájem číst rozhovory, které uvádíme, ale to je zase rubrika určená pro ty starší. Snažíme se vyhovět co nejširšímu okruhu čtenářů.

Sbíhají se vám příspěvky v redakci o mladých sami, nebo je potíží s tím číslo naplnit?

Že by se sbíhaly samy, se říct nedá. Občas někdo přijde, že by chtěl napsat příběh, zveřejnit svou skupinu, vymyslet fotoromán a podobně. Většinou si předem určíme, jaké oblasti v daném čísle budou a pak individuálně motivujeme děti, aby do časopisu přispěly.

Platíte za příspěvky mladým Romům honoráře? Mohli by u vás

např. publikovat mladí, kteří píšou k nám do novin Romano hangos?

Prozatím přispívají hlavně klienti IQRS, ale uvítám, pokud bude mít někdo zájem a zajímavý nápad co publikovat, ráda se s ním pobavím a můžeme se dohodnout na nárazové nebo i pravidelné rubrice. Musím ovšem říct, že za publikování neplatíme. Romano VIP je časopis, na jehož tvorbě se lidé mohou něco naučit, zabavit se, zveřejnit svou práci. Jde o čistě dobrovolnou činnost, součást aktivit klubu IQRS.

Zajímá mě váš postřeh ohledně romštiny – mladí Romové ji používají, nebo mluví jakýmsi smíšeným dialektem? Má podle vás nějaký smysl vydávat pro mladé časopis i v romštině, nebo je spíš lepší „vybrušovat“ jejich češtinu?

Na tuto otázku se mi jako člověku, který romštinu nezná, odpovídá poměrně špatně, ale mám pocit, že děti, které chodí k nám, mluví spíše jakýmsi smíchaným jazykem.

Názory některých kolegů ukazují, že „pravou“ romštinou nemluví téměř nikdo. Co se týká časopisu v romštině – považuji za dobrý nápad, když časopis obsahuje jazyky oba. Pouze romsky bych asi časopis nepsala, protože si myslím, že rozhodně ne všichni potenciální čtenáři by článkům rozuměli.

Ptal se Pavel Pečínka

Prezentace klientů sdružení IQ Roma servis na ZŠ Sekaninova.

Foto: IQRS

komentář

Škola versus popelnice

PAVEL PEČÍNKA

Mozaika názorů na vzdělávání neintegrovane části Romů, které nám poslali čtenáři RH (s. 4–5), obsahuje v součtu všechno: Kousky zodpovědnosti za mládež vyrůstající kolem heren a popelnic a odnášející si pak do života jen to nejhrubší vzdělání nesou všichni zároveň:

I nevzdělaní rodiče, i sami jejich potomci utváření okolím, některé z romských tradic i adaptace na život na okraji spojená s fatalismem, stejně tak český školní systém, pedagogický sbor i spolužáci z řad majority, většinová společnost posedlá rychlým individuálním výkonem, čím dál módnější úspory na veřejných statcích rovněž jako nezaměstnanost závislá na mezinárodní ekonomice. Část aktivistů má sice občas sklon vidět hlavně ten „svůj“, jeden článek v celém řetězu zodpovědnosti, s nímž přišla nejvíce do kontaktu ve své profesi – někdo jen českou školu, jiný jen zaostalé rodiče. Ovšem při pohledu „shora“ jasně vynikne, že jde o zápas na mnoha frontách zároveň. Při složitějším začleňování lidí z okraje mezi rovnoprávné členy společnosti nelze ani jeden z článků vynechat nebo na něj shazovat zodpovědnost za rozpadající se článek jiný, protože tak jako tak by se řetěz přetrhl, u něj musí pevně držet články všechny, jeden musí mít spolehnutí na ty ostatní.

Záležit však bude nakonec na konkrétních, měřitelných výsledcích. A zde se rýsuje problém. Roman Křištof, patřící k okruhu upřednostňujícímu spíše asimilační a sociální přístup před kulturní a etnickou emancipací, nedávno v Literárních novinách publikoval přehled obrovských částek, které se dosud investovaly do akcí zaměřených na Romy. Na stejný jev si stěžují z opačných pozic někteří romští aktivisté, co si myslí, že tyto peníze zbaští gádžové, nabalení na romské programy, proto by radši s dotacemi hospodařili sami. Velká část české populace je zase každodenně bombardována z médií informacemi o incidentech proti Romům a jejich vyšetřování atd. a má dojem, že Romům se věnuje moc pozornosti a „na cigány“ jde zbůhdarma kvantum peněz.

V době, kdy financemi lomcuje krize a úsporné škrty, budou mít především pravicoví politici chuť nadbíhat náladám většiny a na „nepřizpůsobivých“ šetřit. Úkolem lidí znajících tuto problematiku do hloubky by mělo být sledovat efektivnost dosavadních přístupů, ale zároveň připomínat, že „krátkodobě“ na Romech snadno ušetřené peníze by se z dlouhodobého hlediska staly tou nejhorší investicí. Na konci by bylo zase jen víc děcek poletujících kolem heren a popelnic.

co na to naše právnička?

Synovec se ve škole poslední dobou moc neukáže. Jaký postih hrozí jeho rodičům?

Záškoláctvím se zabývá metodický pokyn ministerstva školství z 11. března 2002. Stanoví, že nepřítomnost do tří dnů omlouvá zákonný zástupce nezletilého žáka (čl. 1). Škola může požadovat doložení nepřítomnosti kvůli nemoci, a to jen v případě, že nepřítomnost žáka přesáhne tři dny vyučování (čl. 2). Na dobu nepřítomnosti ve škole před návštěvou lékaře není lékař oprávněn vydat potvrzení o nemoci (čl. 3). Pokud je žák často nepřítomen ve výuce, může škola žádat potvrzení lékaře k časté nepřítomnosti (čl. 4).

Škola, zdravotnické zařízení, lékař má podle zákona č. 359/99 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí povinnost oznámit orgánu sociálně-právní ochrany dětí skutečnosti nasvědčující tomu, že se jedná o dítě na něž se sociálně-právní ochrana zaměřuje (čl. 5).

Zákonnému zástupci žáka záškoláka hrozí postih podle § 31 zák. č. 200/90 Sb., o přestupcích. Tohoto se dopustí ten, kdo ohrožuje výchovu a vzdělávání nezletilého zejména tím, že nepřihlásí dítě k povinné školní docházce nebo zanedbává péči o povinnou školní docházku. Riskuje pak pokutu do 3000 Kč. Pokud se však jedná o zákonného zástupce, který již byl postižen pro přestupek podle § 31 zák. č. 200/90 Sb., je potřeba postoupit v pořadí již druhé hlášení o zanedbání školní docházky Policii ČR pro podezření ze spáchání trestného činu ohrožení mravní výchovy mládeže podle § 217 trestního zákona (čl. 11). Osobě, která byt' z nedbalosti vydá osobu mladší než 18 let nebezpečí zpustnutí tím, že ji svádí k zahálčivému nebo nemravnému životu, umožní jí vést zahálčivý nebo nemravný život nebo závažným způsobem poruší svou povinnost pečovat o osobu mladší osmnácti let, hrozí za dokonání trestný čin trest odnětí svobody v rozsahu podle jednotlivých odstavců této skutkové podstaty. V žádném případě trestní odpovědnost nevylučuje pouhá nevědomost zákonného zástupce o tom, že nezletilec do školy nedocházel. Bylo by proto vhodné, aby váš příbuzný v zájmu svém i svého syna neprodleně začal pečovat o řádnou školní docházku dítěte. Pokud by záškoláctví mělo hlubší příčiny, je možno ve spolupráci se školou využít služby pedagogicko-psychologického poradenství, které má škola k dispozici.

JUDr. Ludmila Krátká

Autorka je advokátka (AK Příkop 2a, Brno, e-mail: ludmila.krátka@seznam.cz, tel.: 731 479 587).

Někteří Romové a škola, to je často problém. Proto nás zajímalo:

Jak se u rodičů v romských rodinách vyvíjí postoj ke vzdělání vlastních dětí?

Robert Jonáš

Městský strážník v Opavě.

Určitě je už lepší než v 80. a 90. letech, ale pořád to není ono. Některí Romové konečně pochopili, že vzdělání je prioritou č. 1. Ale zase se jedná jen o střední vrstvy. Ta nižší vrstva pořád preferuje to staré známé „*nějak bylo, nějak bude*“. Podle mého hrubého odhadu to zlepšení vztahu ke vzdělání nastalo od 90. let tak u třetiny romských domácností, o nichž mám trochu přehled.

Lucie Obrovská

Právníčka, působí v Lize lidských práv (www.llp.cz).

Podle mě jsou romští rodiče málo informováni. To, že často bez rozmyslu nechávají dítě vzdělávat v bývalých zvláštních školách, většinou pramení z neznalosti všech důsledků. Problémem je dosud také strach rodičů z toho, aby ve standardní škole nebylo jejich dítě zesměšňováno dětmi majority. Což vede opět k segregaci. Bylo by tedy potřeba více informovat romské rodiče a apelovat na ně, aby kvalitnímu vzdělání přikládali větší význam. A úkol pro majority je zřejmý: učit děti toleranci, ne nenávisť vůči romské menšině.

Eva Dobšíková

Působila řadu let ve výuce romských dětí v Brně.

Obávám se, že nezaměstnanost a neperspektivnost je hlavní brzdou zájmu rodičů. Romové myslí v krátkých perspektivách a zcela prakticky. Nemají jistotu, že vzdělávání přinese materiální efekt. Moc pokroku nevidím.

Jan Stejskal

VŠ pedagog, pracovník sdružení Z vůle práva (www.zvuleprava.cz)

Staré romské přísloví říká, že „*otec si přeje, aby jeho syn našel místo mezi lidmi*“. Potvrzují to naše nedávné výzkumy, které ukazují, že rodiče si většinou uvědomují význam vzdělání z hlediska uplatnění dětí ve společnosti a na pracovním trhu. Přesto asi čtvrtina rodičů nakonec svolí k přestupu dětí na zvláštní (dnes tzv. praktickou) školu, nebo o něj požádají. Proč? Hlavní příčinu představuje samotný charakter české školy: děti z romské minority jsou zde vystaveny posměškům a diskriminaci, není jim zajištěna standardní míra bezpečí a sociální akceptace. Což souvisí i s projekcí dominantních hodnot do formy a obsahu učiva (romské děti se – na rozdíl od svých vrstevníků – neučí ve své mateřštině, nedozví se nic o vlastní historii, není jim umožněna identifikace s „vlastním hrdinou“ etc.). Když přičteme pokřivenou systémovou praxi vzdělávacího systému a jednotlivé dimenze sociálního vyloučení u části romské menšiny, zjistíme, že postojová „evoluce“ nás teprve – snad – čeká.

Irena Bagárová

sociální pracovnice sdružení Romodrom (www.romodrom.cz).

Bohužel musím říct, že v romských rodinách stojí vzdělání na posledním místě. Samozřejmě ten přístup se liší, záleží na postavení rodiny. Něco jiného je rodina dlouhodobě žijící v ghettu nebo jiná na sídlišti v paneláku. U těch, co žijí na vyšší úrovni, zaznamenávám vyšší důraz na vzdělání.

Robert Sutorý

Terénní sociální pracovník na Městském úřadu Hranice, působí i ve sdružení Sam Roma (http://samroma.wz.cz).

Na začátku školního roku je většinou zájem o vzdělání dětí ze strany rodičů na přiměřené úrovni, postupem času však, po prvotních úspěších, klesá. Romské děti se musí systematicky připravovat i mimo vyučování, a to formou doučování, kdy rodiče děti sami přivádí a tím se podílí společně s pedagogem na jejich další přípravě. I děti pak vidí zájem ze strany rodičů. Důležitou složku tvoří motivace a romské vzory i mimo vlastní rodinu. Já v romských rodinách teď vidím větší zájem.

David Šarišský

Pracovník brněnského sdružení IQ Roma servis (www.iqrs.cz).

Myslím, že Romové chtějí mít ze svých dětí to nejlepší, co jen jde. Berou vzdělání jako bránu do lepšího života. Najdou se samozřejmě i tací jako v neromských rodinách, kteří už tak daleko do budoucnosti nevidí a na důležitost vzdělání zapominají. Proto tu jsou neziskovky, které takovým rodinám mohou pomoci.

Marta Válková

Koordinátorka romských poradců na Krajském úřadě Pardubického kraje. Část Romů žije v sociálně vyloučených lokalitách, část rozptýleně s majority. V tom je velký rozdíl, protože blízko sociálně vyloučených lokalit fungují také základní školy se speciálním programem, dřívější zvláštní školy. Romští rodiče i nadále raději posílají své potomky právě tam, kde to mají blízko a nemusí dojíždět. Chodí tzv. mezi své. Tam se bohužel zatím nic nemění, přestože na škole fungují romští asistenti. Často rodiče sami žádají, aby jejich děti navštěvovaly speciální školu. Nejhorší je, že do těchto škol posílají potomky mladí rodiče, od kterých bych už čekala jiné představy o životě. Pedagogicko-psychologické poradny přáním rodičů vyhoví. Ještě neznám případ, kdy by žádost rodičů byla zamítnuta. Na druhé straně existují romští rodiče, kteří ví, že bez vzdělání nebudou mít jejich děti na lepší uplatnění v životě šanci. Takových však vidím pořád málo.

O Roma the o sikhaviben

Andro romane fajti nadžal o sikhaviben le čhavorengro andro školi anglal, terdžol pre jekh than u gondol'nav mange, kaj adadžives oda hin mek goreder sar has varekana. Te bi kamás te phenel, soske oda avka hin, ta phares bi rakhavas o čačipen. Našči phenav, kaj o Roma nakamen, kaj len te avel avri sikhade čhave, abo kaj pal lende nabajinen. Naavelas bi oda čačipen, bo savore Roma nane ajse.

Andre miri fajta o čhavore patri-nen ki o nekfeder žjaka u tiž hin do-sta manuša imar avri sikhade. Al'e džanav the aver ajse Romendar, kaj lengre čhave študinen, abo imar hine avri sikhade. Aleha nakamav te phenel, kaj paš o Roma hin o študišagos, o sikhaviben pro than. Oda hin ča paru manuša, so vareso dokazinde u paš o študišagos hin paš o Roma moneki pharo procesis, bo the aver aspekti lengre keren andr'oda bare pharipena. Džanav pal soste vakerav, aleha procesiha pregeľom na ča me, al'e he mire duj čhave, so študinenas pro bare školi. Samas olestar lošade, samas bachtale, idžahas peske upre, al'e tiž rovahas, čhingernas amenge andre pačiv, anenas amen avri pre ladž u o rasizmus the e diskriminacija denas amenge te prindžarel.

Džanav, kaj hin ajse fajti, so kamen, kaj lengre čhaven te avel andro vast choc ča o remeslos, the keren perdal oda savoro. Al'e tiž džav olestar, kaj o čhavore nadosikhľon u e škola mukhen imar andre per-

šo klasa u o dad e daj len andr'oda mek podporinen. Ala manuša hine bare flegmatika, nadikhen pre oda, kaj Romeske remeslos andro vast kampel, lenge hin savoro jekh. Korkore andro dživipen nič nadosikhade, džan ča pal o barvalipen u nič aver le dživipnastar imar nakamen. Peskre čhavoren ľikeren avri andro baro lačhipen, natromal len te avel bokh, šil, den len bari istota, al'e nič pal o čhavore nakamen.

Džanav the ajse dajen, daden, so dživen ča džives dživesestar u jon peske phenen, kaj lengre čhave namusaj te avel avri sikhade, kaj lenge oda nakampel. Sar dživnas varekana lengre daja, dada, ta jon dživen adadžives avka isto. O dživipen len marel savore serendar u jon oleha nakamen te kerel nič. Buči len nane u hine moneki čore manuša, pijen, droginen, bavinen automati. Kiden o trasta, phiren pro fuški, čoren, bikenaven o drogi u o džuvľa pes bikenaven le muršenge. Pre ada anen avri the peskre čhaven. Ajse ista hin the o vlachika Roma, kajča jon hine barvale. Hin maškar lende but negramotna manuša. O Vlachi dživen furtom ča peskro dživipen, ignorinen savoro, pal o čhavore nakamen nič, nasikhaven len buči te kerel, u calkom nabajinen pal oda, kaj lengre čhavore te sikhľon avri.

Hin čačipen, o dad e daj šaj vaš oda, či lengre čhavore hine avri sikhade, al'e musaj te phenel, kaj e ško-

la musaj pre oda te ľikerel o vast tiž. E škola nadikhel pre oda, kaj o romane čhavore hin andal aver narodos, kaj hin len aver kultura, aver emberšikos. Andre škola hin rasizmus, diskriminacija, amare čhavoren nane ola šanciji, so hin čečhike čavoren.

O čečhika čhavore hine andre škola khere u o romane pes odoj čujinen sar te cudza. O pedagoga pes nalľikeren ki o romane čhavore avka isto sar ki o čečhika. Andro školi pes sikhavel e čečhiko historija u pal e romaňi nane čhindo andre osnova aňi lav. Sar te bi aňi šoha naexistinlas. O čečhika čhavore sikhľon peskra čhibaha, giľaven peske čečhika giľora u romaňi giľori andre osnova nane aňi jekh.

Vaš le romane čhavorengro sikhaviben hin došale the aver faktora. Le Romen nane buči u bešen andro moneki bibacht khera. O čečhika čhavore dživen andre civilizacija u o romane dživen andro ghetta. Le čečhike rodičen hin čhoneskro počňiben, šaj den peskre čhallenge sa, so lenge kampel. Romane rodiči buči nakeren, dživen pal e podpora u choc bi kamenas, ta nane len sostar te del peskre čhavoren.

O rasizmus the e diskriminacija hin došali vaš oda nekhbutter, kaj o romane čhavore andro školi phares sikhľon. Pal o romane čhavorengro sikhaviben čhindžom čepo, al'e gondol'nav mange, kaj phendžom oleha but. **Gejza Horváth**

Romové a vzdělávání

Z mého pohledu se postoj rodičů ke vzdělání dětí v romských rodinách nemění. Je přinejmenším na stejné úrovni jako před lety a dokonce mám zato, že poslední dobou úplně stagnuje. Proč tomu tak je? Těžko se hledá jednoznačná odpověď. Tvrdit, že Romové nechtějí mít vzdělané děti nebo že se o ně nestarají, by byla lež.

Moje blízká rodina i příbuzní jsou toho příkladem, jejich děti patří ve škole k nejlepším žákům a děcka některých příbuzných už školy absolvovala. Znáám i jiné romské rodiny, kde děti studují nebo už vystudovaly. Tím ale nechci na druhou stranu říct, že vzdělání představuje pro Romy naprosto normální jev. Jde zatím o ojedinělé případy. Je to proces, do kterého vstupují nejen oni sami. Tímto procesem jsem prošel i já a moje dvě už vysokoškolsky vzdělané děti. Poznali jsme štěstí, radost, sebeuvědomění, ale taky urážky, potupu, hanbu, pláč, rasismus a diskriminaci.

Existují rodiny, které chtějí, aby se jejich dítě vyučilo alespoň nějakému řemeslu. Ale většinou dítě s učením skončí i kvůli rodičům už v prvním ročníku. Jedná se o nezodpovědné a flegmatické lidi, kteří si

neuvědomují, jak je pro jejich děti vzdělání důležité. Sami ničeho nedocílili, lpí jen na bohatství a od života už nic jiného nechtějí. Potomky ničím nezatěžují, vychovávají je jak v bavlne, ale bez cíle. Zato jim však projevují velkou lásku, jejich děti nesmí pocítit hlad ani zimu a musí mít pocit bezpečí.

Znáám rodiče, kteří žijí ze dne na den, a školu pokládají za nepotřebnou. Jak žili jejich předci, žijí i oni. Na svém způsobu života nechtějí nic změnit, i když jim přináší jen problémy. Většinou jde o nezaměstnané a chudé lidi. Propadli drogám, alkoholu a hazardním hrám. Živí se příležitostnými pracemi, sběrem železného šrotu, krádežemi, prostitucí, podvody a prodejem drog. Vedou k tomu i své děti. K této skupině patří i olašští rodiče, jen s tím rozdílem, že oni jsou bohatí. Většinou jsou to negramotní a duchem chudí lidé, žijící v uzavřené komunitě. Ignorují naprosto vše a svoje děcka nevedou k práci, k povinnosti a už vůbec ne ke vzdělání.

Jistě, rodiče mají zodpovědnost, ale je nutno říct, že škola nese odpovědnost také. Česká školní osno-

va nebere v potaz romské děti, jejich kulturu a zvyky a neřeší rasismus a diskriminaci. Zatímco české děti jsou ve škole doma, pro ty romské jde o cizí prostředí. Nemají stejné šance a pedagogové k nim přistupují jinak než k českým. Na školách se vyučuje česká historie a romská jakoby ani neexistovala.

České děti se učí ve svém jazyce, zpívají české písně (romská píseň v učebních osnovách není vůbec zakotvena) a jejich národní sebeuvědomění roste.

Na vzdělávání romských dětí se však podepisují i jiné důležité faktory, jako jsou nezaměstnanost a bydlení. Českým dětem vytvořil stát civilizované domácí prostředí, kdežto většina romských dětí žije ve vyloučených lokalitách. Většina rodičů českých dětí pracuje, mají pravidelnou měsíční mzdu a mohou potomky dostatečně zabezpečit. Rodiče romských dětí jsou nezaměstnaní, žijí jen ze sociálních dávek a své děti zabezpečit nemohou.

Ovšem rasismus, diskriminace a nenávisť se na vzdělávání romských dětí podepisují snad nejvíc.

Gejza Horváth

Romské mažoretky z Lacho jiľo se těší do romského muzea

Štefan Tulej s rodinou

V chebském sdružení Lacho jiľo (Dobré srdce) trénuje Štefan Tulej už deset let romské mažoretky. Jde patrně o jediný soubor mažoretek – Romek široko daleko. Pokud mu náhodou chybí dívky, doplní celkový stav mladíky. Trénuje jich přibližně dvanáct. Nájem v prostorách, které mažoretky užívají, hradí město, ovšem např. oblečení platí Štefan Tulej ze svého. Vybavení místnosti užívané k tréninku jako nábytek, koberec, zrcadlo, sedací souprava atd. pochází z odložených, v ji-

ných objektech už nepotřebných věcí. Do souboru Lacho jiľo chodí nacvičovat většinou děti ze sociálně slabých rodin, kde jsou rodiče nezaměstnaní nebo pobírají sociální dávky.

Pro některé z mladých členů souboru představuje finanční problém i cestování. Velkým snem Štefana Tuleje je navštívit Muzeum romské kultury v Brně a ukázat mažoretkám i jiný svět, nejenom Cheb. Doufáme, že panu Tulejovi se jeho sen v blízké budoucnosti splní.

Text a foto: Dana Šarkőizová

Sar pes keravel avri o l'ikeriben le Dajenge the Dadenge pro sikhad'ipen peskre čhavorenge andro romane fajti?

Andro romane fajti oda džal kavka, hoj o Daja the Dada le čhavoren bičhaven andre škola kavka sar aver džene. O čhavore andre rado-sťia džan andro peršo berš, sikhaven pes, phiren sako džives andre škola, keren khere o ulohy, l'ikerel o školno řados, kavka sar aver dujto dženo, so andre škola phirel. Sar dokerel e povinno školno phiriben, o čhavoro pes prithovel pre SOU, SŠ, the lebo te ehin o čhavoro talentimen, ta les thoven pre konzervatoř, aľe oda ehin ča o čhavore, so langre Dada the Daja hin but love,

kampol lenge to poťinel o školné, the kada, hoj kodoj po internatos bešena. O problemos le Romen ehin kada, hoj peskre čhavoren namen dur andro školi te bičhavel, vaš oda hoj pes pal lende daran. Vaš kada o čhavore študinen pre škola, so hiňi andre lengro foros.

Tiž andro kada but kerel o love. Te poťinel o chaben, o školné, the kada, hoj o čhavo abo e čhaj mušinena te dojižďinel varekaj dur, the pherdo aver odborne veci pre kada, kaj o čhavoro šaj študinel the funginel, kavka sar aver čhavoro an-

dre škola. O Roma barvale, čore, aľe buter terdžuven varekaj maškaraľ. Varesave romane čhavore peske andre škola džan but lačhes, varesave študinen he pre univerzita, abo keren buťa. O Daja the Dada len andro kada le lovenca podporinen. Ehin vareso aver? Phend'omas bi, hoj aňi but na. Ta kavka možno pojepaš. Savoro džal pal kada, kaj e Daj the o Dad peskre čhavoren bičhavana pre savi škola, the so peske šaj žičinen. Vaš savoro pes andre kadi doba poťinel.

Veronika Kačová

Jak se vyvíjí postoj romských rodičů ke vzdělání dětí?

V romských rodinách to chodí tak, že rodiče své děti do škol posílají tak jako většina ostatních. Dítě nastoupí s radostí do 1. ročníku, učí se, chodí řádně do školy, plní domácí úkoly, dodržuje školní řád. Po ukončení povinné školní docházky dítě navštěvuje SOU, SŠ, když má talent, tak ho rodiče přihlásí na konzervatoř. Ale to jen u rodin, kteří

mají hodně peněz, aby platily ubytování a školné. Problémem většiny romských rodičů někdy je to, že své děti nechťejí pustit do jiného města, protože se o ně bojí. Dítě pak navštěvuje střední školy v místě bydliště. Ale i přesto dál studuje a snaží se školu dodělat. Taký v tom samozřejmě hrají velkou roli finance – stravné, školné a to, že syn nebo

dcera budou muset dojíždět, budou třeba peníze na učebnice atd.

Někteří Romové jsou bohatí, jiní chudí, ale většina stojí někde uprostřed. Některé romské děti si vedou ve škole dobře, několik jich studuje i na univerzitách nebo se věnují odborným profesím. V každém rodině je to jinak. Za všechno se dneska tvrdě platí. Veronika Kačová

Pro mnohé je škola jen příležitost, jak si odpočinout od svých dětí

Věci musíme pojmenovat pravým jménem a přiznat, že romské děti, i když navštěvují základní školu, mají problémy jak s prospěchem, tak s chováním k dospělým vůbec.

Ve školství pracuji přes 10 let, vím, o čem je řeč. Začínal jsem na zvláštní škole, pak na základní. Mohu-li srovnat vývoj inteligence dětí romských a neromských, nejdříve budou děti neromské, velká mezera, pak nic, opět velká mezera, teprve potom jsou vidět romské děti. Nejde o můj výmysl, ale holý fakt. Rodiče se mohou snažit v útlém věku dítěte, kdy je velká pravděpodobnost, že budou úspěšní. Mohou dítě vychovávat, ale bohužel nevědí jak. Většina rodičů měla totiž stejnou výchovu, takže ji teď uplatňují na svých dětech. Škola je pro ně jenom zdroj odpočinku od dětí.

Pomocť těmto rodinám lze jen těžko, protože pomoc odmítají. Postoj rodičů ke vzdělávání dětí je většinou negativní, protože jeho smysl neznají. Když je jim vysvětleno, aby dětem umožnili větší podíl na vzdělání, přichází ostrý projev odporu. Na příkaz

„udělej si pořádek a uklid' po sobě hračky“ žák odpoví, že „nevi“, co jsem mu řekl. Prostě nerozumí tomu. V osmi letech nerozeznává barvy, neumí pojmenovat věci denní potřeby, o hygieně ani nemluvě. V páté třídě děti počítají na prstech, neumí násobitku. Možná budete namítat, co tedy dělají učitelé. Učitelé dělají to, co je jejich úkolem. Učit. To by ale děti musely být ve škole. Většinou ale hlídají mladší sourozence, rodiče si vyřizují dávky, rodiče odcestovali, žáka bolí břicho, hlava, má rýmu. Od lékaře omluven není, telefonicky se neomluví, a když přijde po týdnu do školy, drze řekne, že se učit nebude, že mu bude stačit „sociálka“.

Jsem Rom, a jestli někdo stále hlásá, jak je Romům odmítáno právo na vzdělání, není tomu tak. Škola je tu právě pro ně, i pro jejich rodiče. Bohužel tuto instituci stále vnímají jako nutné zlo. Velice neradi navštěvují školy různého charakteru, rodiče je v tomto podporují. Existuje mnoho způsobů, jak získat stipendium pro děti, když pokračují v dalším studiu. Většinou jde o prv-

ní ročník odborných učilišť a učiliště nedokončí. Řekněme to otevřeně. Romové uvádějí, že nepotřebují žádné školy, podle dětí budou všichni na „sociálce“.

Komu se tento článek nelíbí, milerád mu zodpovím jakýkoli dotaz. Těm Romům, kterým není lhostejný další vzdělanostní život jejich dětí, se předem omlouvám.

Igor Malík

Terénní sociální pracovník a středoškolský učitel v Karvině.

Úplně nejdřív integrovat rodiče

Záleží na oblasti, kde ti lidé žijí, a jejich sociální situaci. Sam vídím, že rodiny, které mají zaměstnání, byť jen úklidové práce nebo po-

pelařinu, po svých ratolestech vzdělanost vyžadují. Obhajují to tím, že by byli rádi, kdyby jejich děti nemusely dřít za malý peníz a ještě k tomu ve špině.

Rodiče dlouhodobě živořící v ghettu, bez zaměstnání, bez kohokoliv blízkého, kdo by je motivoval nějakým příkladem vzdělání, bývají apatičtí. Prostě nevěří, že se jejich situace může změnit. Na přesvědčování aktivistů už moc nedají, mnohokrát slyšeli nejrůznější sliby a nic se pro ně nakonec nezměnilo. Proto odsuzují všechno a spoléhají se jen na to, že ten život, který vedli až dosud, jsou schopni přežít i jejich potomci.

Tím nemyslím, že aktivisté slibují nemožné. Obyvatelé oblastí s vysokou nezaměstnaností, kriminalitou,

výskytem drog a dalšími hrůzami od nich často očekávají rychlé, jednoduché a nic nestojící řešení. Takže jestli chceme, aby rodiče vyžadovali po svých potomcích vzdělanost, pak bychom nejdřív měli rodiče motivovat a nabídnout jim zaměstnání, pak pracovat na jejich přestěhování mezi majoritní společnost, oceňovat jejich výsledky a ukázat jim, že i oni se spolupodíli na veškerém dění kolem nás a že bez nich si to prostě nedovedeme představit.

Zní to samozřejmě jednoduše, ale moje zkušenosti ukazují, že toto jsou neúčinnější postupy k integraci nevýhodněných romských občanů.

Emil Voráč

Předseda sdružení Khamoro – Romské integrační centrum.

Tomáš Ferenc

Pracovník Sdružení Romů severní Moravy v Karvině.

Podle mě se v romských rodinách začal zájem rodičů o vzdělávání dětí zvyšovat. Z vlastních zkušeností bych řekl, že samotné děti ve vlastním zájmu o něj projevují větší zájem. Jistě, vidím zároveň hodně případů, kdy děcka místo školy sedávají doma. Tam třeba pomáhají matkám například s výchovou sourozenců, s úklidem či vařením. Řadu z nich ovlivňuje prostředí, v němž žijí. V horších případech např. parta dětí, které nezajímá škola, ale kriminální činnost nebo drogy. Rodiče jsou v tomhle někdy bezmocní.

Jiřina Somsiová

Vede olomouckou pobočku SRNM.

Zkušenosti, které za ta léta s rodiči i dětmi mám, jsou velmi špatné. Málo romských rodičů si důležitost vzdělání uvědomuje, je to skutečně malé procento. Ani mladí rodiče často nevedou děti ke vzdělání. Bohužel málokterý Rom dokončí střední školu nebo odborné učiliště.

Erik Bolvan

Redaktor Rómskej tlačovej agentúry (www.rnl.sk).

Nikdy som nevidel štatistiku o počte vzdelaných Rómov na Slovensku, preto neviem akým smerom sa to vyvíja. Rómski rodičia si však určite uvedomujú, že ich deti musia chodiť do školy, inak rodina nedostane od štátu rodinné prídavky. Čo ma však znepokojuje, je rastúci rasizmus nerómskych detí voči ich rómskym spolužiakom.

S mojou nevlastnou sestrou, ktorá je žiačkou druhého ročníka ZŠ sa nikto nechce kamarátiť, len preto, že je Rómka. Ja som od materskej škôlky až po ôsmy ročník nezažil rasizmus v škole. Posledné dva roky na ZŠ som si síce vypočul nejaké tie rasistické reči od mojich spolužiakov, ale beriem to tak, že to súviselo s obdobím puberty. Dnes by ma už určite nijako neurážali, možno aj ja by som na niektoré veci inak reagoval. Na strednej škole som nezažil diskrimináciu, rovnako ani v súčasnosti na vysokej škole. Je však smutné, že niektorí rodičia učia svoje malé deti, aby nesedeli v lavici s rómskym dieťaťom či nebudaj sa s ním kamarátili.

Martin Daňhel

Pracovník pobočky SRNM v Rýmařově.

Vzdělání romských dětí, ale i kvalifikace rodičů je velice důležitá. Podívejme se kolem sebe a spočítejme, kolik je třeba v Olomouckém kraji romských vysokoškoláků a středoškoláků. Myslím, že napočítáme do tří. Vzdělání je jedním z východisek, které změní postoj majority k Romům. Uvedu příklad. Byl jsem objednan na kontrolu do neurochirurgické poradny. Aby vás mohli vyšetřit, dají vám podepsat formulář, kde se ptají i na povolání. Uvedl jsem „student“. V ordinaci si toho všiml lékař a začal se vyptávat: „A co studujete?“ Odpověděl jsem, že gymnázium v Hejčíně. Najednou mě začal chválit a uvedl, že si vzdělaných romských lidí váží víc. Takže dokud mezi Romy nebudou právníci, lékaři, ekonomové atd., tak na nás budou stále poukazovat a hledat jen to negativní.

Lajla Žigová

Externí dopisovatelka časopisu Kereka, Valašské Meziříčí.

Myslím, že záleží hlavně na vzdělanosti rodičů. Pokud má sám rodič vzdělání, dá si záležet na tom, aby i jeho dítě bylo vzdělané. Dohlíží na prospěch dítěte už od začátku školní docházky. Myslím si, že pro nevzdělaného rodiče není až tak důležité, aby jeho dítě mělo titul nebo aspoň maturitu. V tomto případě je pro ně důležitější to, aby dítě po ukončení povinné školní docházky pracovalo. Určitě se najdou v romských rodinách výjimky, kdy dítě nevzdělaných rodičů má vysokou školu, ale těch je dost málo. Pravdou je, že studovat je dneska drahá záležitost, proto je třeba na to myslet a dětem nějaké penízky spořit.

(pp)

Obávám se, že vše se bude opakovat

Uvedu postřehy a názory svoje, nikoli celého sdružení. Nechci zevšeobecnovat. Osobně si myslím, že postoje některých Romů ke vzdělání vlastních dětí jsou negativní. Měli bychom ale pátrat po příčinách, proč tomu tak je.

Dítě potřebuje vzor, a to je právě rodič. Ten sám často nebyl veden ke vzdělání, mnohdy ne vlastní vinou. Však si vzpomeňme, kdo zaplňoval zvláštní školy. Dítě bylo temperamentnější a šup s ním do zvláštní školy, kde dostalo nálepku „s výchovnými problémy“ či „nezvladatelné“.

Dnešní rodič, který neměl možnost se vzdělávat a má tuto negativní zkušenost v sobě zakodovanou, si myslí, že stejně tak bude nakládáno s jeho dítětem. Proto ho do školy nenutí, doma ho totiž nikdo neperzekuuje, tam je mezi svými a je mu lépe. Rodič nemusí mít ani negativní postoj ke škole, ale stydí se

tam dítě poslat, protože ho nepošle bez bačkor, aktovky, svačiny. Vždyť jen na kolik korun nás teď přijde prvňáček? Dítě od nepaměti denně nosí domů domácí úkoly. Asi není moc příjemné pro rodiče, když dítěti nedokáže poradit v matematice nebo gramatice. Nechce si to přiznat, a co jiného mu zbyde než dítě odbyť? Dítě samo nedokáže napsat úkol, tak co asi může dostat za známku?

Možná kdyby bylo víc Romů vidět na veřejnosti, v politice, v médiích, televizi, ve filmech, ve sportu, možná bychom se nemuseli zabírat otázkou negativních postojů rodičů, protože dítě by si našlo vzor v někom jiném. Obávám se ale, že jednou se budeme ptát na stejnou věc dnešních dětí, až samy budou rodiči.

Helena Jedináková

Pracovnice sdružení

Vzájemné soužití v Ostravě.

co na to naši čtenáři?

My Romové z České Lípy a dalších obcí chceme pogratulovat svojí přírozené autoritě, která stále bojuje za naše romské problémy. Je to Miroslav Tancoš z Nového Boru, který 1. října slaví jubilejních 50 let. Je to člověk společenské povahy a blízký lidem svým úsměvem. Konáním své politické činnosti rozdává radost do všech našich rodin. Nechceme, aby opustil tuto republiku, ale požadujeme, aby byl stále s námi dlouhá léta. Přejeme hodně zdraví.

Za rodiny Ridajových, Gurockých, Balgových, Kováčových, Cinových, Tancošových, Šarajových, Krokových, Mirkových, Červeňákových, Fejcových, Holubových, Tokárových, Kokyových, Dužďových, Surmajových, Potočkových, Nestorových, Janových a Morových

Pavel Ridaj, Ivan Gurocký, Česká Lípa

Vážený šéfredaktore,

Dne 1. října 2009 se dožívá padesátých narozenin Rom – Miroslav Tancoš z Nového Boru. Je to člověk s velkým srdcem pro Romy. Po revoluci byl ve vedení ROI a později ve vedení Romské demokratické sociální strany ČR. V současné době je podnikatelem a zároveň předsedou správní rady Romské hospodářské rady ČR. Je obětavý a každodenně řeší palčivé problémy samotných Romů a soužití mezi majoritou a Romy. Je dobrým bojovníkem za občanská a lidská práva Romů. Naše Romské občanské sdružení Libereckého a Ústeckého kraje mu přeje mnoho dalších sil a obětavosti v dalších letech pro blaho nás Romů. Hlavně But Bacht the Sastipen – Thuke miru.

Pavel Macoun, tajemník Romského občanského sdružení ČR

Členové a představitelé Romské hospodářské rady ČR (RHR-ČR) i představitelé Kulturního svazu občanů romské národnosti (KSORN) v jednotlivých krajích absolutně nesouhlasí s chováním i postojem primátorky Ivany Řápkové z Chomutova. Jednohlasně všichni přítomní odsoudili Františka Koláře ze sdružení Sbližování z Hradce Králové. Romové žijí na hranici chudoby. Sociální dávky jsou záchranná sociální síť. Z čeho mají žít a platit nájemné, když se potýkají s masovou pozitivní diskriminací ve všech oblastech života... Naše vedení RHR-ČR a KSORN se zavázalo, že bude jezdit po celém Ústeckém kraji a agitovat proti kandidátce do sněmovny paní Řápkové z ODS.

Miroslav Tancoš, předseda správní rady Romské hospodářské rady ČR

Z reakcí na článek M. Topolánek: Ani Kocáb, ani Řápková, ale cukr a bič (RH 15-2009):

S Milanem Ščukou? To je moc! Topolánku, cukr a bič si nech pro svou rodinu. My nejsme medvědi nebo jiná zvíř. Chceme stejný přístup ke všemu a nejenom co vy nám dovolíte. Lidi, otevřete oči. Všechny dotace a podobné vymoženosti si vymýšlí zase jen oni tak, aby si je nakonec mohli sami čerpat a zaměstňávat sami sebe. Jednou přijde čas, kdy se Romové probudí a budou tvrdě vyžadovat svoje občanská práva. Nejen to, co nám vymezí a dovolí Topolánek a jemu podobní. Připadám si jako indián v rezervaci – hlavně nechod' za plot, do ničeho nekecej a pomalu se upíjej k smrti. Romale, jak dlouho se na tohle budeme ještě dívat a přihlížet, jak si někteří za cenu zrady na svém vlastním národu hřejí polívčičku? **Job, Praha**

Topol překvapil. „Rozdělení – i když to zní ošklivě – romské komunity na jednotlivé společenské vrstvy podle úspěšnosti, až prostě dole zůstanou jen ti, kteří se nechtějí vzdělávat a pracovat. Těm úspěšným tato bohatá společnost umožní žít v relativním dostatku. Ti poslední budou žít tak, jak si lidé, kteří se nechtějí vzdělávat ani pracovat, zaslouží.“ Tak tohle je pro mě z celého článku to nejdůležitější, nejspíš toto je ta cesta. Ten, kdo nechce, je pouze zdrojem příjmů pro neziskové organizace, a takhle to dál nejde. „Chceš? Ukážeme ti jak, svým způsobem poradíme, pomůžeme... Nechceš? Tak se drž a mnoho štěstí...“

Drahomír Radek Horváth, Děčín

Já to vidím tak, že pan Topolánek mluví natolik mnohoznačně, že si to může do budoucna uzpůsobit přesně té situaci, v jaké se zrovna ocitne. Jo jó, je před volbami, tak opatrně, že? **Danda, Praha**

Mamo, co bude dnes k večeři?
Brambory na loupáčku a omáčka z exekutora!

Byty se privatizují, Romové mizí

U nás ve Vítkovicích je to s bydlením žalostné. Starosta nám Romům není nakloněn. Romové tu žijí ve strachu, kde budou zítra bydlet. Přitom kultura bydlení je velice slabá. Obec se zbavuje bytů, poněvkuce sociálních, které využívali Romové. Spolupracujeme s panem Kumarem, ale samozřejmě nemáme kouzelnou hůlku. Domy se ve se se privatizují a mám strach, aby politici nezačali privatizovat také Romy. My Romové máme prý nízké ceny, tak by to na tu privatizaci vypadalo.

Situace je špatná, ale nikdo nechce nic měnit: politici, obce, Romové, Neromové! Vinu neseme všichni! Podívejte se na ta ghetta! Proč by to nemohlo být jedna ku jedné? Jen ať se mají Romové v ghettech od koho učit! Romové by měli mít taky možnost vybírat

si, s kým budou v sousedství bydlet. Podívejme se na vzdělání. Jeho pravý význam vidím v tom, aby vzdělaný pomohl méně vzdělanému. To má pak svůj účel a cíl. Nic takového nevidím.

Nám Romům se stále připomíná, že se máme zapojit do společnosti. Já se ptám, do které společnosti, kdo jsou ti v té společnosti? My máme přece taky společnost, dokonce v ní máme rodiny. Vždyť také Češi odněkud přišli, když bylo stěhování národů, slyším, že to byli Keltové. Tak proč si Češi dělají takové nároky?

My Romové nemáme tady žádného vůdce, lídra. Už jsem několikrát psal, abyste to, pane Holomku, vzal pevně do rukou. Romové potřebují silnou členskou základnu a tu nemáme. Dělíme se na dvě části a podle toho to taky vypadá. Proto

nás Neromové neberou za partnery. Tady je můj vzkaz romským představitelům v České republice: začněte už konečně pracovat pro romskou otázku! Není vás slyšet ani vidět. Přestaňte se hádat přes média. Mluvte spolu! A pokud to nejde, tak uvolněte místo mladé romské generaci!

Začal jsem spolupracovat s rodinou Sivákovou od popálené Natálky. Tak jako já i romští představitelé by se měli rodičům Natálky podívat do očí. Oni se topí v pláči, jak se trápí. Pozval jsem je do Ostravy-Vítkovic, uspořádal jsem sbírku a nakoupili jsme hračky, které jsem osobně rodině Siváků předal. Pomáhá jim také pan Kumar. Z něho by si všichni romští předáci měli brát vzor. Vůbec nevím, kam by vedla cesta Romů v České republice bez Kumara! **Miroslav Cína**

Z čeho vyrůstají předsudky?

la? Mám vůči němu předsudek, že je podivín. Budu si tedy více všimnat toho, o čem se baví atd. Budu na něj koukat jako na podivína, dokud mě buď přesvědčí, že není podivín nebo naopak. Poznáním Karla se můj předsudek stal zkušeností. Posoudím Karla díky mé vlastní zkušenosti. To byl příklad člověka, který věděl, že to, co ví o Karlovi, je předsudek.

Ted' příklad člověka, který si to neuvědomí, a předsudek je pro něj pravdou. Potká Karla. S tím se baví radši nebudu. Je to podivín. Co je snazší? Přece druhá možnost. Radši se s ním bavím nebudu. Je to podivín a basta. K tomu, abych použil první možnost, tj. poznal Karla, si musím uvědomit, že to, co o něm vím, je pouhým předsudkem, musím mít chuť ho poznat. S čím musím počítat, když poznám Karla? Že si ho popř. budu muset přeškatulkovat.

K čemu jsou dobré předsudky? Usnadňují nám rychlou orientaci ve světě, aniž bychom ztráceli čas zkušeností. Předsudky jsou jakési usnadňovače v komunikaci i orientaci. Bez předsudků bych vše musel dříve poznat, mít s tím zkušenost, abych si to mohl zaškatulkovat.

A nevýhody předsudků? Podle mě žádné nejsou, ale jen v tom případě, že vím, že to jsou jen předsudky. Záleží na mě samém, jestli mi stačí předsudky, nebo je vyměním za zkušenosti. Boj s předsudky, jak můžeme slyšet v médiích, není nic jiného než seznamovat lidi s tím, že předsudky jsou jako pomluvy. Pomluvy veskrze špatné. Je už na lidech, jestli se budou snažit poznat pravdu nebo jim stačí „pomluva“.

Páter František Lízna putoval do Říma, zastavil se v Sieně

SIENA – Páter František Lízna za svůj život podnikl už nespočet poutí pěšky. Dostal se takto na řadu míst, loni např. ze Slovenska na východní Ukrajinu. Letos si vyšlápl z Vyšehorek do Říma. Na své pouti si vylisoval jméno Karla Holomka a poslal do kanceláře Společenství Romů na Moravě tento pohled. 20. srpna ubíhal padesátý čtvrtý den jeho pouti, na níž ušel zatím 1403 kilometrů. Toho dne se nacházel v italském městě Siena. „Myslím, že je to jedno z nejkrásnějších měst tohoto světa,“ napsal. **(pp)**

Dětský domov

Není snadné se vydat na dlouhou cestu nepřipravení, zvláště je-li to cesta životem. Ale jsou také ti, kterým nic jiného nezbyvá – děti v dětských domovech. Tyto děti mají jiný život, než děti, které jsou vychovávány doma a mají své vlastní rodiče. Pokud si rodiče nebudou plnit svoje povinnosti a nebudou za dítětem do dětského domova jezdit a ani nijak projevovat zájem o něj, může se stát, že ztratí rodičovská práva. To znamená, že na dítě nemají žádné právo a již ho nemohou navštěvovat. Za závažné zanedbávání rodičovské zodpovědnosti se považuje

zejména dlouhodobé neplnění rodičovské zodpovědnosti, trvalé ponechání dítěte ve výchovném zařízení spojené s nezájmem o toto dítě a nedostatkem snahy převzít je do rodinné výchovy, nemorální způsob života rodičů či soustavné neplnění vyživovací povinnosti k dítěti. Oficiálně se pro dítě rodiče stávají cizí osobou. Samozřejmě, že pokud by se moc snažili, tak by práva mohli získat zpět.

Ale co s rodičem, který nechce chodit po úřadech a soudech, aby opět směl vidět své vlastní dítě? Opravdu existují takoví rodiče, které takové věci jako zákony nezajímají, a udělají cokoli, aby svého potomka dostali zpět. Klidně jej i ukradnou. Zrovna nedávno jsem se s takovým případem setkala. Ne přimmo já, ale moje blízká kamarádka. Její manžel měl v dětském domově dva sourozence, bratra a sestru. Měli také svoje děti a svoje starosti, ale po dlouhém zvažování se nakonec rozhodli, že požádají tamní domov a sociální úřad o svolení, aby děti zůstaly celý týden u nich.

Navštívila je sociální pracovnice a jelikož měli domácnost v pořádku, tak jim děti vydala. Jenže tře-

tí den je navštívil jejich otec, který kvůli neplnění svých povinností ztratil otcovská práva a děti si vypůjčil, že s nimi půjde na pout' a večer je přiveze zpátky. Byl to přece jejich otec a děti byly moc rády, že ho vidí, takže manžel mé kamarádky je pustil, aby šly s tátou ven. O tom, že nemá práva, bohužel nevěděli. Večer, kdy měli být zpátky, nikdo nepřišel a nezvedali ani mobily. Tak se manžel mé kamarádky rozhodl, že druhý den ráno zajde na sociálku a na policii, aby oznámil, že se děti nevrátily. Bral si je z domova na svou zodpovědnost, takže mu nic jiného než to nahlásit, nezbyvalo. Měl o ně velký strach, aby se jim něco nestalo.

Nakonec se to zvrtilo tak, že policie ho obvinila, že i on v tom má prsty. Vyhlásili pátrání. Po dvou dnech se jejich otec ozval, že je s dětmi v Anglii. Nyní je hledá Interpol. Kamarádčin manžel, který to myslel dobře a vzal si sourozence na dovolenku, je zatím doma, ale neví, co bude dál. Policie je schopná obvinít i jeho. Svět někdy dokáže být nespravedlivý.

Andrea Kačová

Na mateřské, matka dvou dětí.

Čhavorikano kher

Nane lokes pes te mukhel pro baro drom, te na san prichistimen, a mek na, te oda hin drom andro dživipen. Aľe ehin kajse, so lenge řnič aver na- ačhel – čhavore andal o čhavorikane domova. Kale čhavoren ehin aver dživipen sar le čhavoren, so hine khere avri bararde a hin len lengeri daj the dad. Te peske e daj the o dad na kerna povinost' a na phirna pal peskro čhavoro andro domovos a řisar pes pal leste nastarinen, ta řaj našaven o prava pre leste.

Oda znameřinel, hoj len pre leste nane řisavo pravo a našťi pal leste phiren. O prava pes našaven vař oda, hoj peske na doľikeren peskeri zodpovědnost'a, abo hoj mukhen le čhavores dulhones andro domovos a mek pes pal leste nazajiminen, nasikhaven, hoj les kamen te lel andro avriľikeriben, nalačho la dakerro he le dadeskro dživipen, abo hoj napľinen e viživovací povinost'a ko čhavoro. Oficialnes pes predal o čhavoro ačhol cuzo manuř.

Aľe te bi but kamňahas a snažinďahas bi pes, ta bi chudľahas o pra-

va pale. Aľe so le roďičoha, so nakamel te phirel pal o uřada he sudi, hoj te dikhel peskre vlastnone čhas? Čačes ehin ajse daja vaj dada, so len nazajiminen o zakoni a kerna savoro, hoj te chuden peskre čhavores pale. Klidnones les he čorna. Akanak na čirla man ajse pripadoha arakhl'om. Na primo me, aľe miri pařutňi kamaratka. Lakre romes has andro domovos phral he pheň.

Has len taj peskre čhave the peskre starosti, aľe pal o baro gondolipen peske phende, hoj pes mangena andro domovos he pre socialka a mangena peske le čhaven ke peste pro calo kurko. Aviľa ke lende e gadži pal e socialka a has lenge andro kher sa lačhes, ta le čhaven lenge diñas. Aľe fronto džives pal lende avľas lengro dad, so vař oda, hoj peske napľinelas peske povinost' i, ta našad'a o prava, a le čhaven peske požičind'a, hoj lenca džala pro puťos a rači len anela pale. Hem oda has lengro dad a o čhavore has rado, hoj les dikhen, ta mira kamaratkakro rom len mukhľa, hoj te džan avri

peskre dadeha. Pal oda, hoj les nane prava, nadžanenas. Rači, so majinde te avel pale, řiko naavľas a navazdenas aňi o mobili. Ta la kamaratkakro rom peske phend'as, hoj dujto džives džala pre socialka he pro řandara te phenel, hoj pes o čhave našade. Iľas len peske andal o domovos pre peskri zodpovědnost'a, ta řiň aver než te nahlasinel leske na- ačhiľas. Daralas pes pal lende, hoj pes lenge vareso te naačhol.

Kerd'as pes alestar ada, hoj o řandara mek pre leste phende, hoj he leske andre hin o vasta. Vihlašinde avri o patraňi pal lende. Pal o duj dživesa lenge vičind'as o dad, hoj hino le čhavorenca andre Angľija. Akana len rodel o Interpol. Lakro rom, so oda gondolinelas lačhes a iľas peske la pheňa he le phrales pre dovolenka, hino mek khere, aľe nadžanel, so mek avela. O řandara mek řaj phenen he pre leste. O svetos džanel varakana te avel bičačalo.

Andrea Kačová

Pe matersko dovolena, duj čhavengeri daj.

Přiliř řuřové brýle Romano hangos

Odebírám Romano hangos víc jak dva roky. Opravdu se mi líbí, jde o noviny dobře psané, přehledné, kolikrát jsem obdivoval krásné povídky nebo básničky, které napsali Romové. Jsem původem napůl Rom, bohužel s mým otcem Milanem Ferencem, karvinským podnikatelem, se moc nestýkám. Přesto v sobě cítím romské kořeny a mám radost ze vzdělaných a slušných Romů. Bohužel mi ve vašem časopisu schází pravdivá a zdravá kritika romských občanů. Pracuju už 10 let jako strážník Městské policie Orlová, a sám dobře vím, kdo v našem městě opravdu nejvíc porušuje zákon. Bohužel jsou to naši lidi.

Proč tomu tak je nevím, a opravdu mi z toho na srdci není dobře. Žijeme ve stejné zemi, jako děti jsme si hráli stejné hry, učili nás stejní učitelé. To budeme pořád nepřizpůsobiví?

Nedávno jsem byl na nemocenské po otřesu mozku. Legrační je, že mě při služebním výkonu napadla skupina asi 15 Romů, a to poblíž nedávno zasazené lípy přátelství v Orlové-Porubě. Z úplně banálního služebního zákroku kvůli rušení nočního klidu se Romáci dokážou tak vyhecovat, že napadnou „svého“ policistu, který je slušně přemlouvá, aby upustili od protiprávního jednání a ztiřili hudbu, která ruší sousedy a spící děti. Bohužel i takové tady máme „romské“ občany. Je mi z toho všeho hodně smutno.

Proč vám to vůbec píšu? Váš časopis je opravdu skvělejš, ale promiňte mi to přirovnání – je hodně „řuřžovej“. Chce to zdravou kritiku na nás Romy a ne jenom plakat, jak je k nám společnost nespravedlivá.

Robert Jonáš

Strážník Městské policie v Orlově

Hledáte práci? Inzerujte u nás. Samozřejmě že zadarmo.

Chcete v Romano hangos zveřejnit bezplatně inzerát? Pošlete nám do redakce obvyklé náležitosti, které chcete mít v textu uvedeny – vhodný je životopis, přehled dosavadních zaměstnání, vzdělání, charakteristika místa, které hledáte, kontakt na sebe, příp. foto apod, stejně tak údaje k místu, po jakém se sháníte. Vycházíme nyní dvakrát do měsíce v nákladu 3200 kusů, čtou nás mj. pracovníci nevládních organizací, někteří učitelé, úředníci i politici. **(pp)**

ze světa

CALAIS – Před dvanácti léty mířili do Anglie, zůstali však ve Francii v Calais na pobřeží. Jako jediní z mnoha rodin zůstali, nevrátili se domů. Oskar Eroř, jeho žena a dvě malé dcery. To bylo v roce 1997, v roce 1999 získali azyl, letos mají francouzské občanství. Rodiče pracují, dcery studují na gymnáziu a chystají se na univerzitu.

BUDAPEŠŤ – Klíčovou osobou gangu zabijáků Romů v Maďarsku byl zřejmě bývalý profesionální voják. Sloužil dokonce v silách NATO v Kosovu. K jeho odhalení přispěla FBI. Celkem se bandě podařilo zabít šest lidí včetně pětiletého chlapce.

BUKUREŠŤ – Královna popu Madonna se zastala Romů během svého turné. V rumunské Bukurešti ji však za její podporu Romů odměnilo asi 60 000 diváků pískotem. Řekla: „*Doslechla jsem se o diskriminaci Romů u vás a to mne velmi rozesmutnilo. My věříme v toleranci. Romové, homosexuálové, všichni musí být považováni za sobě rovné.*“ Klobouk dolů za ta slova, dodáváme my z redakce.

BUDAPEŠŤ – Maďarské úřady zakázaly pochod neonacistů v Budapešti, který se měl konat 15. září k 22. výročí smrti Rudolfa Hesse. Ve stejný den v ulicích maďarské metropole protestovalo několik stovek antifašistů proti útokům na Romy.

BERLÍN – Čeští neonacisté se učí od neonacistů ze Sasky. Patrná je v posledních letech přítomnost českých neonacistů při příležitosti výročí bombardování Drážďan. Příslušníci německé ultrapravic zase oceňují při svých pobytech v Česku méně přísný přístup české policie k nacistickým symbolům. **(kh)**

ŠTRASBURK – Situace Romů v ČR se v oblasti dodržování lidských práv částečně zlepřila, uvedla Rada Evropy. V zemi sice klesl počet násilných rasově motivovaných činů, ale ty, které se udály, vzbuzují obavy, že česká justice ne vždy zajiřtuje obětem dostatečnou ochranu.

ARAD – V Rumunsku po napadení zemřel český řidič kamionu. Na parkoviřti u Aradu ho v neděli 13. 9. ubili čtyři rumunřtí Romové po sporu kvůli hlasité hudbě. Jeden ho udeřil do hlavy lahví, další řtři ho tloukli pěstmi a kopali do něj.

BRATISLAVA – Vydavateľstvo Slovart prinieslo už druhú knihu rómskeho autora Ľudovíta Didiho Cigánkina veřtba. Příbeh mladého Róma Silvestra sa tu prelína s tradíciou rómskych paramisí – rozprávok démonického charakteru. Didi ako jediný slovenský Róm spolu s manželkou podpísali Chartu 77.

BRATISLAVA – Národnostné menřiny žijúce na Slovensku, s výnimkou maďarskej, novelu zákona o štátnom jazyku za problém nepovažujú. Zástupcovia viacerých z nich k nej už niekoľkokrát vyjadrili podporné stanovisko.

PREŠOV – Nárast ochorení na žltáčku zaznamenali v prešovskej nemocnici. Od začiatku roka hospitalizovali na infekčnom oddelení až 273 pacientov. Podľa krajskej odborníčky pre infektológiu Nataře Špilákovvej „*situácia vznikla v dôsledku nízkeho hygienicko-epidemiologického štandardu v zónach, kde žijú ľudia v zlých sociálno-ekonomických podmienkach, v osadách s absenciou kanalizácie a pitnej vody. V niektorých obciach táto infekcia pretrváva dokonca celé mesiace.*“

KOŠICE – V kořickvej časti Lunik IX údajne 10. 9. prevádzkarka Bytového podniku mesta Kořice (BPMK) ponúkala rómskym rodinám letenky a cestovné lířtky do řtátov EÚ s tým, že podpířu BPMK dokument o tom, že sa už nikdy do Luniku nevrátia.

BUDAPEŠŤ – Maďarská policie začala vyřetřovat případ tábora, kde v létě maďarřtí neonacisté údajně poskytovali vojenský výcvik neonacistům z Německa. Záběry z tábora v lese nedaleko vsi Bőny odvysílala i maďarská televize.

WASHINGTON – Podle amerického exprezidenta Jimmyho Cartera stojí za odporem proti současnému prezidentovi USA Baracku Obamovi, respektive proti jeho plánu na zdravotnickou reformu, i prvky rasismu. Podle Cartera „u mnohých (lidí v USA) existuje utkvělý pocit, že Afroameričan by neměl být prezidentem“. „*Směřování k rasismu stále existuje a myslím, že to vybublalo na povrch nejen na jihu (USA), ale v celé zemi.*“

MNICHOV – Německá spolková země Bavorsko chce odstartovat přípravu nového návrhu na zákaz neonacistické Národnědemokratické strany Německa (NPD). Sdělił to bavorský ministr vnitra Joachim Herrmann (CSU). Podle něj by návrh mohl německý Ústavní soud dostat do léta přířtšího roku. Německá vláda se stranu poprvé neúspěřně pokouřela zakázat v roce 2003.

MILÁN – Podle madridské policie tvoří děti rumunských Romů 95 procent mladistvých pod hranicí 14 let, kteří jsou zadrženi při krádeřích na ulici. Protože hranice trestní odpovědnosti je ve Španělsku 14 let, nejde s tím skoro nic dělat. Více než tisícovka rumunských Romů žije v jednom z mnoha táborů na předměstí Madridu. Každý den odtud míří děti do města, aby kradly a žebrały. Když se vrátí bez peněz, jsou podle BBC fyzicky trestány. **(www.mecem.sk, www.rnl.sk, www.romea.cz, pp)**

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798, 545 581 206,
fax: 545 214 418, gsm: 608 972 782
e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz
MHD: tram. 2, 4, 9, zast. Tkalcovská, tram. 3, 5, 11, zast. Dětská nemocnice

Program na říjen 2009

4. 10. 2009 *neděle*
Vstup do všech výstavních prostor ZDARMA.

Stálá expozice:
Příběh Romů (Etapa 1939–2005) – Na historické ose prezentuje hmotnou i duchovní kulturu Romů.

Výstavy:
Svaz Cikánů-Romů 1968–1973. Z historie první romské organizace. • Zahájení 8. 10. v 16⁰⁰. Výstava potrvá do 21. 3. 2010
Autorská výstava ze sbírek písemného materiálu Muzea romské kultury u příležitosti 40. výročí založení Svazu Cikánů-Romů. Výstava souhrnně popisuje, dokumentuje a široké veřejnosti představuje činnost této významné romské organizace.
Od svého založení v roce 1968 usilovala všemi směry o uchování romské svěbytnosti. Snažila se dosáhnout zastoupení Romů v oblasti politické, kulturní i sociální. Konečně se Romové mohli spolupodílet na řešení svých problémů. Na mezinárodní úrovni se Romové z Československa aktivně podíleli na ustavení Mezinárodní romské unie. S postupující normalizací byl svaz v roce 1973 zásahem státu zrušen.

Každý máme jinou barvu
• Výstava potrvá do 20. 10. 2009
Výstava kreseb a maleb romských dětí z 1. základní školy v Jarovnicích na Slovensku. Děti pocházejí z mnohdy neutěšeného prostředí největší slovenské romské osady, která se nachází poblíž vesnice Jarovnice na východě Slovenska (okr. Sabinov).
V hodinách výtvarné výchovy děti zobrazují pestrý svět plný fantazie, barev a života. Jejich díla vznikla díky výjimečnému přístupu učitele Jána Sajka, který působí na škole již přes dvacet let. Ze starší tvorby dětí bylo uspořádáno velké množství výstav doma i v zahraničí, malí autoři získali bezpočet významných ocenění na mezinárodních soutěžích.

Přednáška a křest muzejní ročenky za rok 2008:

Přednáška z cyklu: **Kdo jsou Romové? / Romské dítě v náhradní péči nazvaná Romské dítě mimo svoji biologickou rodinu** se uskuteční 20. 10. v 17³⁰ v přednáškovém sále. Vstup volný.
Přednáší MUDr. Zdeněk Novotný, vychovávající ve vlastní péči romské děti a ředitel Dětské centra Domeček v Ostravě (dětský domov pro děti do tří let). Současně proběhne slavnostní prezentace ro-

čenky muzea za rok 2008 – Bulletinu Muzea romské kultury č. 17/2008. Druhou část publikace o 150 stranách tvoří odborná romistická příloha. V den prezentace bude kniha – vycházející v nákladu pouhých 400 kusů – v prodeji za sníženou cenu.

Kurzy romštiny:
Již tradičně probíhají v Muzeu romské kultury od prvního října kurzy romského jazyka v úrovni začátečníci a mírně pokročilí. Kurzy trvají jedenáct týdnů v délce dvou vyučovacích hodin týdně.
Cena kurzu je 1300 Kč. Prosíme zájemce, aby kontaktovali lektorku na adrese lektor@rommuz.cz.

Workshopy:
Sérii vorkshopů Amari Fajta (naše rodina) vede lektorka Mgr. Libuše Křenková a romský muzikant a spisovatel Gejza Horváth. Program vždy od 9³⁰ do 17³⁰ s přestávkou na oběd. Prosíme zájemce, aby kontaktovali naši lektorku na e-mailové adrese lektor@rommuz.cz. Po absolvování všech lekcí obdrží účastníci workshopů osvědčení k atestacím Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR a manuál Metodické listy – Amari fajta.
Cena jedné lekce: 300 Kč.

O velikém putování Romů z Indie do Evropy • 7. 10. 2009
9³⁰–11³⁰ Výroba plastické vlastivědné mapy Cesty Romů
11³⁰–12³⁰ Oběd
12³⁰–17³⁰ Dramatizace paramisi Hadí princ

Putování vojvody Andreje po středověké Evropě • 14. 10. 2009
9³⁰–11³⁰ Plastická vlastivědná mapa středověké Evropy (výroba mapy jako prostředku poznávání cesty a života Romů)
11³⁰–12³⁰ Oběd
12³⁰–14³⁰ Aktivita v romském táboře (kovářství, bylinkářství, léčitelství a jiná řemesla)
14³⁰–15³⁰ Přestávka
15³⁰–17³⁰ Činnost středověkých Romů na jarmarcích (například loutkohra)

Romové v 19. a 20. století • 21. 10. 2009
9³⁰–11³⁰ Tradiční romská řemesla, ženské práce (drátenictví, ruční tkání, šití ze zbytků, léčitelství aj.)
11³⁰–12³⁰ Oběd
12³⁰–17³⁰ Dramatizace paramisi Hančuša (doprovodná hudba Gejzy Horvátha)

Otevírací doba • po zavřeno • út–pá 10–18, poslední vstup 17¹⁵ • so zavřeno • ne 10–17, poslední vstup 16¹⁵

PŘEDPLATNÉ ROMANO HANGOS

Příjmení a jméno:	Ulice, číslo domu:
PSC, místo:	Datum narození:
E-mail:	Telefon:
Název a sídlo peněžního ústavu:	Číslo účtu:
Název organizace:	Adresa:
ICO:	DÍČ:
Počet objednaných výtisků:	Od čísla:
Způsob platby: ☐ hotově ☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol: ☐ složenkou ☐ bankovním převodem na fakturu	
Vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Bratislavská 65a, 602 00 Brno. Komerční banka Brno-město; číslo účtu: 27-488570217/0100. Cena předplatného na rok 2009 činí 240 Kč.	

MULTIKULTURNÍ SOUTĚŽ MLADÝCH TALENTŮ

WWW.STREET-SOUNDS.CZ

přihlaš se! hlasuj! vyhraj!

Soutěžní kategorie...
...tradiční romská hudba
...hip hop - r&b - loobbox
...řanec
...JAZZ & FUNKY

PODMÍNKY:
- maximální věk soutěžících do 26 let
- alespoň jeden člen romského původu nebo multikulturní zaměření vystoupení
- zaslání tří vlastních nahrávek
- dosud žádné vydané CD

O CO SE HRAJE:
- vystoupení na festivalu Django Fest po boku slavných profesionálních hudebníků a následná podpora vítězí
- hodnotné ceny od sponzorů celé akce

PŘIHLÁŠKA A HLASOVÁNÍ:
- přihlášku naleznete na webových stránkách www.street-sounds.cz, zde vyplníte jednoduchý dotazník a můžete také přímo poslat své nahrávky
- nahrávky soutěžících jsou na těchto stránkách vystaveny a návštěvníci zde mohou pro své oblíbence hlasovat
- na základě hlasů veřejnosti a svého úsudku rozhodne odborná porota o vítězích soutěže
- soutěž je vyhlášována na jaře, uzávěrka přihlášek je na konci září

PODROBNÉ INFO A KONTAKT:
- plné znění podmínek soutěže a další informace získáte na webových stránkách www.street-sounds.cz, své dotazy zašlete na adresu srnm@srnm.cz, volejte na číslo 545 246 674

POŘÁDÁ SPOLEČENSTVÍ ROMŮ NA MORAVĚ
MEDIÁLNÍ PODPORA METROPOLIS LIFE A NEZISKOVÉ ORGANIZACE
HLAVNÍ SPONZOR STUDENT AGENCY

Werner Cohn

Cikáni

Kniha *Cikáni* Wernera Cohna vyšla poprvé v roce 1973 a od té doby se stala světovou ciganologickou klasikou, kterou nalezneme v bibliografii v zásadě všech seriózních prací zabývajících se danou tematikou.

Kniha je koncipována jako uvedení do problematiky studia Cikánů. V jednotlivých kapitolách se autor zabývá nejvýznamnějšími oblastmi ciganologického bádání – metody výzkumu, původ Cikánů, rozmanitost cikánských skupin, charakteristiky cikánského života, příbuzenství u Cikánů, Cikáni v rámci západní kultury ad. Výsledky vlastních výzkumů přitom autor neustále konfrontuje s poznatky uváděnými v existující literatuře na toto téma, čímž zajišťuje komparativní rozměr celé publikace.

Text W. Cohna je doplněn úvodní studií překladatele, která české vydání *Cikánů* uvádí do kontextu českých ciganologických studií a tuzemské původní i překladové literatury zabývající se Cikány. Pro české vydání W. Cohn napsal novou předmluvu nabízející reflexivní „ohlédnutí zpátky“.

Knihu *Cikáni* napsal profesionální sociolog, určena je však všem zájemcům o ciganologickou problematiku, nejen z akademické, ale i ze státní či neziskové sféry.

Werner Cohn se narodil roku 1926 v Berlíně. Vystudoval sociologii v New Yorku (v roce 1956 získal titul PhD. na New School for Social Research) a v roce 1960 nastoupil na katedru antropologie a sociologie na University of British Columbia, kde setrval až do předčasného penzionování v roce 1986. V oblasti výzkumu se Werner Cohn zaměřoval na sociologii Židů a malých politických hnutí. Zvláštní pozornost pak věnoval výzkumu Cikánů. V této oblasti začal bádát na přelomu let 1966/1967 během vědecké dovolené ve Francii a ve studiu cikánské kultury a jazyka poté pokračoval, přičemž do Evropy se opakovaně vracel. Během let napsal Werner Cohn o Cikánech řadu statí do mnoha vědeckých periodik a v roce 1973 napsal knihu *The Gypsies*, v níž svá bádání v dané oblasti shrnul. V současné době je Werner Cohn v penzi a žije v New Yorku.

Vydávání Romano hangos podporuje
Ministerstvo kultury ČR

Adresa redakce Romano hangos a Společenství Romů na Moravě

Bratislavská 65a, Brno 602 00
tel.: 545 246 673 www.srnm.cz
číslo účtu: 27-488570217/0100

Romano hangos / Romský hlas. Vychází s podporou Ministerstva kultury České republiky. Vydává Společenství Romů na Moravě. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. E 8154. Šéfredaktor: Pavel Pečinka. Redakce: Karel Holomek, Gejza Horváth, Ondřej Giňa. Sazba: Radim Šašinka. Externí spolupráce: Dana Teinitzer-Šarkőziová, Brno; Kateřina Danyiová, Praha; Jakub Krčík, Praha. Elektronická verze: www.srnm.cz/cz/romanohangos.htm. Redakční rada: Jan Horváth – obč. sdružení Studénka; Jiřina Somsiová – předsedkyně obč. sdružení, Olomouc; Jana Horváthová – ředitelka Muzea romské kultury, Brno; Jiřina Šiklová, socioložka, Vlado Oláh, Praha; Kumar Vishwanathan, Ostrava; Hynek Zíma, Brno. Adresa redakce: Bratislavská 65a, 602 00 Brno, tel.: 545 246 673, e-mail: rhangos@volny.cz. IČO vydavatele: 44015178. Bankovní spojení: Komerční banka Brno-město, číslo účtu: 27-488570217/0100. Tiskne: ADATISK, spol. s r. o., Kolonka 303, 679 04 Adamov. Rozšiřuje: Kongrestakt Brno.